

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1750

Caput V. An ad Ecclesiam spectet impedimenta matrimonii statuere,
atque in iis dispensare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83714](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83714)

CAPUT V.

An ad Ecclesiam spectet impedimenta matrimonii statuere, atque in iis dispensare.

SUMMARIUM.

1. An Ecclesia possit statuere impedimenta?
2. Error Lutheri, Calvini, ac Joannis Launoi.
3. Magistratus & Principes possunt statuere impedimenta, si matrimonium non est sacramentum.
4. Obiectio cum solutione.
5. Statuere impedimenta Matrimonii ad Sacramentum eveci pertinet ad Ecclesiam.
6. Nomine Ecclesiae nequeant intelligi Magistratus, & Principes saeculares.

- 7, 8, & 9. Solvuntur obiectiones.
10. & 11. Aliorum opiniones referuntur.
12. Sententia Auctoris.
13. Declarantur priores opiniones.
14. Obiectio solvitur.
15. Dispensare in impedimentis est potestatis Ecclesiasticae.
16. In quo, & ad quae impedimenta sit haec potestas.
17. Causae, ob quas conceditur dispensatio.

1. An Ecclesia possit statuere impedimenta.

Verum enim vero permulta sunt alia, quae matrimoniales contractus enervant, & inanes irritosque reddunt, & quae matrimonii impedimenta appellantur. De quibus priusquam tractare & summatim agam, praetermittenda nequaquam est illa quaestio, penes quos resideat auctoritas ejusmodi impedimenta constituendi.

2. Error Lutheri & Calvini.

Lutherus enim, Calvinus, & prolixius Marcus Antonius de Dominis in libro quinto de Christiana Republica scripserunt nullam Ecclesiae facultatem inesse conditiones, & causas apponendi, propter quas aliqui nequeant matrimonium contrahere, in eam sententiam adducti ex quo matrimonium sit contractus civilis, & ad effectum naturalem, corporeumque pertineat, ac propterea causae ad matrimonium ipsum spectantes non sint a spiritualibus iudiciis pertractandae. Quum vero haereticam illam opinionem damnaverit Tridentina Synodus canone 4. sess. XXIV. Si quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonii dirimentia, vel in iis constituendis errasse; anathema sit, & canone 12. Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos; anathema sit: Joannes Launojus Doctor Sorbonicus in Opere quod inscripsit, De regia in matrimonium potestate, distorta vocabuli acceptione contendit Ecclesiae nomine comprehendere Regum personam, & per Ecclesiam induci impedimenta, quae inducuntur per reges. Id vero ineptissime a Launojo dictum est, cum alia Ecclesiae, alia autem civilis societatis sit ratio, & longissime

3. Joannis Launoi

R. P. Berti Theol. Tom. VIII.

discrepent iudex Ecclesiasticus ac saecularis. Inquirendum est ergo quid hac in re Ecclesiae auctoritas, quid principum potestas valeat: quod brevi dissertatione praestabo, nam qui amplius desiderat, adire poterit Bellarminum de Matr. cap. 32. Basilium Ponticum in Opere de Impedimentis matrimonii distincto ab altero, quod de hoc sacramento conscripsit, Joannem Gerbais adversus Launojum, Du-Hamelium lib. 2. de Matr. cap. 2. ut mittam Juenin, Tournelium, Le-Droint, aliosque recentiores.

PROP. I. De matrimonio, quod sacramentum non est, sed contra-
Magistratus & Principes
ctus tantum civilis, cujusmodi est
& Principes
quod inter infideles contrahitur, po-
tuerint sta-
tueri impe-
dimenta, si
test Magistratus & Principes saecula-
matrimo-
ris causas assumere, & constituere im-
nium non
pedimenta.
est Sacra-
mentum.

Etenim Magistratus & Principes habent auctoritatem ferendi leges, quae ad reipublicae bonum conducunt: hujus autem generis sunt contractus omnes civiles: igitur principes ac magistratus possunt circa omnes contractus civiles legem ferre. At matrimonii impedimenta statuere nihil est aliud, quam legem aliquam ferre circa contractus civiles: id ergo auctoritatem potestatemque principum non excedit. Praeterea matrimonium, prout a sacramento ratione sejungitur, est contractus civilis, quo conjugium ineuntes potestatem suorum corporum invicem sibi tradunt: atqui saecularis potestas habet auctoritatem le-

X x 2

ges

ges condendi, ut contractus, quibus rerum dominium transfertur, fieri non valeant nisi sub certa forma, atque a certis personis; igitur hoc idem a potestate seculari circa matrimonium decerni potest. Confirmari & explicari potest hæc ratio comparatione contractuum venditionis, alienationis, emptionis, in quibus certum est nonnullos politici regiminis constitutionibus declarari & reddi ad contrahendum inhabiles. Quot denique leges ad matrimonium spectantes transactis sæculis constitutæ fuerunt Romanorum Imperatorum, aliorumque principum auctoritate? Sat est perlegere titulum primum ac secundum libri vigesimi tertii Digestorum, id est, *de Sponsalibus*, & *de Ritu nuptiarum*, in quibus titulis leges hujusmodi comprehenduntur.

4.
Obiectio
cum solu-
tione.

Opp. Quæ sunt juris naturæ, legibus humanis minime subjiciuntur. At contractus matrimonii sunt juris naturæ. Itaque contractus matrimonii nequaquam humanis legibus subjiciuntur.

Resp. i. Matrimoniale contractum post sufficientem humani generis propagationem, ut diximus primo capite, non esse juris naturæ præceptum, siquidem non omnes tenentur ad contrahendum, sed esse juris naturæ institutionem ad commune reipublicæ commodum ordinabile, cujusmodi sunt contractus reliqui. In his vero, quæ jure naturæ omnibus non præcipiuntur, humanæ leges vim & directionem habere debent, quatenus ad illas spectat expendere, ac definire quænam utilia & percomoda sint civili societati, quænam vero noxia, & adversa. Secundò respondeo in contractu matrimoniali, quemadmodum & in ceteris, aliquid inveniri quod lege naturæ institutum est, scilicet, quod sint voluntarii, quod non fiant per vim & coactum, quod sint de re justa nec repugnante: aliquid vero, quod hisce conditionibus a natura proficiscentibus additur a locorum, temporum, & personarum circumstantiis, puta, quod fiant adstantibus testibus, post pubertatem, & ab iis, qui nullo votorum vinculo sunt obstricti. Primum, quod ex naturalis juris fonte immediate promanat, immutabile omnino est, nec subjicitur humanarum legum dispositioni; alterum vero mutationi subest, atque hoc est, quod principum auctoritati committitur, & ratum ac firmissimum esse debet, quotiescunque comu-

nibus naturæ præceptionibus non adverteretur, sed illas dirigat perficiatque, & reipublicæ utilitatem, quam ipsum jus naturæ præsertim intendit, superadditis constitutionibus non impediatur vel minuat, sed promoveat magis & augeat.

PROP. II. Statuere impedimenta matrimonii, atque de hoc proferre judicium, posteaquam ad Sacramenti dignitatem evectum fuit, pertinet ad jus, & ad auctoritatem Ecclesiæ.

5.
Statuere
impedimen-
ta Matrimo-
nii ad Sacra-
mentum e-
vecti perti-
net ad Ec-
clesiam.

Ita definivit Tridentinum Concilium citato canone 4. & longe antea Concilium Senonense sub Clemente VII. celebratum, in decretis fidei cap. 17. Probatur autem multiplici argumentorum genere. I. Primum depromi potest ex Apostolo scribente in II. ad Corinth. VI. 14. *Nolite jugum ducere cum infidelibus*; quæ verba etsi a multis accipiantur de jugo, & vinculo consuetudinis, id est, comuni hospitio, mensa, convictu; possunt tamen rectissime accipi de conjugio, quum nulla sit major consuetudo quam illa, quæ inter virum uxoremque intercedit. Atque ita sane hunc locum interpretatus est lib. 1. adversus Jovinianum pag. 152. ed. Martian. præstantissimus Ecclesiæ doctor Hieronymus. Qui hæc Apostoli verba comparans cum aliis, quæ leguntur in I. ad Cor. VII. 18. ubi mulier fidelis cum viro infideli permittitur habitare, ait, *ignoscere Apostolum infidelium conjunctioni, quæ habentes maritum in Christum postea crediderunt, non iis, quæ cum Christiane essent, nupserunt gentilibus*: ac paulo infra subjicit, *quod Christianæ omnino non liceat Ethnicis nubere*. Atque id Hieronymus recte ab Apostolo præceptum fuisse comonstrat exemplo Abrahami, qui adjuravit servum in femore suo, unde Christus nasciturus erat, ne filio suo Isaac uxorem adduceret alienigenam: ex fœdere inito a populo Dei I. Esdræ X. 30. de non desponsandis filiabus suis populo idololatæ, neque ex hujus genere feminis in connubium ducendis; verbisque Malachiæ prophetæ 2. 11. *Contaminavit Judas sanctificationem Domini, & dilexit & habuit filiam Dei alieni*. Id vero non est aliud, quam impedimentum, quod appellatur *cultus disparitatis*. II. Proximum est argumentum auctoritati Patrum innixum. Tertullianus enim de Corona cap. 13. *Coronant* (inquit) &

nap-

nuptiæ sponfos: ideo non nubamus Ethnicis, ne nos ad idololatriam usque deducant, a qua apud illos nuptiæ incipiunt. In secundo ad Uxorem libro idem Tertullianus totus est, ut demonstret in Evangelica lege prohiberi ne matrimonium jungatur cum infidelibus: quod nuper diximus docuisse quoque Hieronymum. S. P. Augustinus libro XV. de Civit. Dei cap. 16. scribit, *Quis dubitet honestius hoc tempore etiam consobrinorum prohibita esse conjugia?* Antiquis enim Romanorum legibus conjugia inter consobrinos legitima censebantur, teste Cassiodoro libro VII. variar. lect. cap. 46. & quamvis postea damnata fuerint in Codice Theodosiano lib. 2. de incestis nuptiis, eo tamen loci Augustinus docet, hoc quod terrena civitas statuit *propter multiplicandas affinitates, & numerum propinquitatis augendum*, reprobari a cælesti civitate, *ob pudicitiam conjugalem*, quæ ab iis continere debet, quibus debet verecundum propinquitatis honorem. III. Demonstratur propositio perantiqua Ecclesiæ consuetudine, eo quod a prisca sæculis ad hæc usque aut Romani Pontifices, aut Concilia matrimoniorum impedimenta decreverint. Siricius enim Papa in Epistola ad Himerium vetuit ne monachi, aut sacræ virgines connubia contrahant *quum id Ecclesiastica jura condemnent.* Innocentius I. epist. 9. ad Probum sententiam protulit de conjugio viri, cujus prior uxor de captivitate reversa fuit, quod idem profecto est, ac definire quod attinet ad *ligamen*. Leo Magnus Epist. 92. ad Rusticum definivit Episcopos, & presbyteros, qui cum essent laici vel lectores uxorem duxerunt, debere ab operibus nuptiarum cessare, non autem repudiare conjugium: non esse duplicationem connubii, sed profectum honestatis, ancillam a toro abicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere: non erratum fore qui filiam suam habenti concubinam in matrimonium dedit; nec idem istud esse, ac illam conjugato in matrimonium locare. Gregorius Magnus lib. XI. Epist. indict. IV. ep. 64. Augustino Anglorum episcopo interroganti ad quotam generationem fideles possint cum propinquis conjungi, respondet non attendendam esse legem Romanæ Reipublicæ permittentem, ut sive fratris, sive sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceantur, sed vel tertia vel quarta generatione connubia fidelium licenter jungi: a secunda omnino abstinendum esse: cum *noverca misceri gra-*

vissimum esse scelus; cum cognata quoque prohibitum esse conjugium. Nicolaus item I. ad Consulta Bulgarorum, qui Romanorum Imperatorum ditioni minime subiciebantur, cap. 3. consanguinitatis gradus præscripsit, inter quos jungere connubia non possent. Quid vero canones statuerunt? Sæculo IV. Eliberitana Synodus celebrata an. 315. sive, ut aliis placet, 305. canone 15. statuit ne Christianæ virgines Gentilibus in matrimonium locentur: idem proximo canone 16. decrevit de puellis non jungendis cum viris hæreticis, nisi hi ad fidem Catholicam venerint; & canone 61. & 66. docuit incestas esse nuptias cum sorore uxoris suæ, aut cum privigna. Ancyra Synodus anno 314. can. XI. fancivit nullum esse matrimonium cum desponsatis puellis a viro raptis, quamvis raptor delibaverit florem virginittatis; & Neocæsariensis eodem anno coacta can. 1. confirmavit impedimentum *Ordinis*, & can. 2. abjiciendam usque ad mortem dixit mulierem, quæ duobus fratribus nupserit. Oecumenica Synodus Chalcedonensis anno 451. can. 16. tradidit non licere monacho, & virgini Deo consecratae nuptialia jura contrahere. Agathensis an. 506. canone 61. plures consanguinitatis gradus assignavit, qui incestam reddunt conjunctionem, & declaravit nequaquam conjugii nomine deputandum esse, si quis relictam fratris carnali coniunctione polluerit: si quis frater germanam uxoris acceperit: si quis novercam duxerit: si quis consobrinæ se fociaverit: si quis avunculi, aut patrui filia, vel privignæ suæ misceatur. Concilium Lateranense IV. an. 1215. c. 50. impedimenta consanguinitatis intra quartum gradum coarctavit. Tridentinum denique an. 1563. sess. 24. can. 3. anathema intorlit in eos, qui dicere audeant non posse Ecclesiam constituisse, ut plures gradus consanguinitatis & affinitatis, præter illos, qui exprimuntur in Levitico, impediant & dirimant matrimonium: quod sequenti canone 4. fancivit universim de reliquis impedimentis, declarans ulterius cap. 1. de Reform. matrim. nulla & irrita matrimonia clandestina, quæ antea vera & rata fuere. IV. Confirmatur propositio ex ipso jure canonico, quod ante Tridentinum Concilium, atque ante exortam Lutheranam hæresim, non tantum plura matrimonii impedimenta constituerat, verumetiam definierat causas natalium & legitimationis pertinere ad forum Ecclesiasticum, cap. *Tuam*, de Ordine cognit. n. 3. Neminem prætex-

tu consanguinitatis posse propriam uxorem abicere, & adharere alteri, donec Episcopi causam examinaverint, cap. *Multorum*, XXXV. q. 6. n. 10. Ecclesiæ, non autem magistratibus impedimenta cognationis spiritualis esse enuntianda, cap. *Tua nos*, de Cognat. spirit. n. 7. Matrimonia in Ecclesiis contrahenda esse, & per presbyteros proponenda, competenti termino præfinito, ut intra illud qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat, cap. *Cum inhibito*, de clandest. desponsat. n. 3. aliaque statuerat bene multa, quæ cap. proximo, & sequentibus ad lectoris memoriam revocabuntur. V. Neque enim dici potest Ecclesiam aut postremis sæculis, aut violata Principum jurisdictione jus statuendi impedimenta matrimonii sibi arrogasse; quandoquidem ex præmissis Conciliorum, & Pontificum Romanorum statutis manifestum est, jus illud per antiquum esse ac perpetuum, & quod caput est, eorumdem principum approbationibus, factis, legibusque firmatum. Vigilius enim Romanus Pontifex, qui Petri cathedram conscendit an. 540. Theodeberto Francorum regi separationem indixit a vidua fratris sui, quam duxerat in uxorem. Leo III. ad summum Pontificatum euectus an. 795. per legatos suos egit ut Philippus Augustus reciperet in conjugem, legitimam uxorem suam, quam injuste repudiaverat; atque idem Leo irritum declaravit, diremitque conjugium Henrici I. Castellæ regis cum filia regis Lusitanie propter consanguinitatis impedimentum. Gregorius V. renunciatus Pontifex Maximus an. 996. nullum irritumque pronuntiavit matrimonium Roberti Franciæ regis, & Bertæ illius consanguineæ, separato quoque ab Ecclesiastica communione Archiepiscopo Turonensi, qui præfuerat nuptiis illis incestuosis. Honorius III. inauguratus Romanus Pontifex an. 1216. ad se advocavit causam natalium Adeliæ reginæ Cypri, ex qua causa pendebat alia de successione comitatus Campaniæ, propterea quod exceptio illegitimitatis pendeat a valore matrimonii, de quo ad solum iudicem Ecclesiasticum spectat sententiam ferre: atque ne in producendis istiusmodi exemplis lectorem vexem diu, afficiamque molestia, Clemens VIII. an. 1592. amplitudine summi Pontificatus adactus adegit Henricum huius nominis IV. ad dimittendam Margaretam reginam, cum qua contraxerat post repudii sententiam a iudicibus Ecclesiasticis pronuntiatam. Ipsi ergo sæcula-

res principes, & præditi quoque monarchica auctoritate confessi sunt, matrimoniorum causas ad forum Ecclesiasticum pertinere. VI. Quid? quod ipsi supremi principes decernentes aliquid attinens ad matrimonii causas, illud iuri Ecclesiastico subiectum, & ad huius normam servandum esse affirmaverunt? Nam Chilpericus in Capitul. editis an. 595. art. 2. iussit incestas nuptias juxta Episcoporum sanctiones emendari; atque ut narrat lib. V. cap. 18. Gregorius Turonensis, adversus Prætextatum Episcopum in conventu sacrorum antistitum exposulavit, quod ille *contra statuta canonum* Merovechum cum amita sua, idest, cum uxore patris sui conjunxisset. Carlomannus pariter in congressu Liptinensi cap. 3. præcepit, ut *adulteria & incesta matrimonia prohibeantur, & emendentur Episcoporum judicio*. Eadem servari mandavit Carolus Magnus, ut apparet ex lib. V. Capitul. n. 5. & lib. V. n. 7. quod & singulari confirmavit exemplo abiciens post sententiam ab Episcopis latam, filiam Desiderii Longobardorum regis Bertam, (quam in uxorem duxerat Bertrada matris horatu) eo quod esset *ad propagandam prolem inhabilis*, ut scribit Monachus Sangallensis apud Baronium ad an. 771. n. 3. nec nisi post divortium factum *sanctissimorum sacerdotum judicio* duxit nobilissimam feminam Hildegardem, quæ proinde in Epitaphio, quod tribuitur Alcuino, dicitur,

Hildegard Carolo quæ bene nupta fuit.

Cur præterea Galliarum Oratores in Tridentino Concilio tanta anxietate regis regnique nomine postularunt, ut clandestina, & furtiva conjugia in Ecclesiæ senatu prohiberentur, si matrimoniales causæ ad Ecclesiasticos iudices non pertinebant? Post Tridentinam denique Synodum Henricus IV. in edicto an. 1606. & Ludovicus XIII. in altero edicto anno 1639. declararunt in matrimoniis servanda esse quæcunque a Conciliis præscripta sunt, & difficultates in his emergentes in foro Ecclesiastico esse discutiendas. Vide Du-Hamelium tom. 7. edit. Parisiensis pag. 747. & Jueuin quæst. 6. cap. 1. in argumento deducto ex testimonio & praxi principum sæcularium. VII. Nec desunt argumenta a ratione petita: quorum primum est, matrimonium ordinari ad bonum Ecclesiæ, quatenus est conjunctio maris & femina, qui simul nuptiali federe copu-

copulantur, ut fidelium plebem generatione multiplicent, atque ad Dei cultum enutrient, & instruant; *Quod enim ad bonum Ecclesie ordinatur*, inquit in IV. adversus Gentiles cap. 78. Doctor Angelicus, oportet quod subiaceat regimini Ecclesiastico. Alterum est hujusmodi: Etiam ea, quæ sunt juris naturalis, quatenus ad Dei cultum referuntur, & continentur in ordine rerum, quæ Deo consecrantur, subjiciuntur legibus Ecclesiasticis, propterea quod lex naturæ rem agendam, vel non agendam præscribat, modum vero, ordinemque constituere legis positivæ munus sit. Quamquam enim E. G. Deum colere cuique inditum sit a natura, ut cultus tamen Deo exhibeatur sacrificiis, observatione festorum, rituque condecencia, ad Ecclesie pertinet dispositionem. At matrimonium, etsi jure naturali institutum, multiplici tamen titulo, scilicet, ob generationem Christianæ plebis, ob conjugalem pudicitiam, ob caritatis vinculum, ac præsertim ob conjunctionis Christi mysterium, & spirituale signaculum computatur inter res ad cultum Dei, religionemque Christianam maxime pertinentes. Matrimonii igitur modum, tempus, ritumque præscribere spectat ad jura Ecclesiasticæ potestatis. Atque hoc argumentum proponit, multisque confirmationibus collustrat insignis Augustinianus Theologus Fridericus Gavardi Volum. 6. Scholæ Aegid. pag. 589. Tertium argumentum sit quod proponit Augustinianus alter, & etiam illustrior Theologus, Basilius Ponticus lib. 6. de Matrim. cap. 2. n. 1. quoniam scilicet Ecclesia nullas irritasque reddit leges civilium Magistratum circa contractus matrimoniales: quod vir doctissimus probat ex conjugis inter consobrinos, de quibus dixi n. 2. necnon ex cap. Cum secundum Apostolum, De secundis nuptiis, quo capitulo abrogatur infamia, qua lege Cæsarum afficiebantur viduæ infra annum luctus iterum nubentes; de qua lege Seneca Ep. 65. ad Lucil. ait, *annum feminis ad lugendum constitui majores*, atque in 3. Pastorum Ovidius:

Assuetos igitur numeros servavit in anno:

Hoc luget spatio femina læsta virum.

E contra vero leges circa matrimonium ab Ecclesia constitutæ, a sæculari principe infringi & abrogari non possunt. Addam nonnulla paulo infra in solutione secundæ oppositionis.

PROP. III. In hac quæstione, quam dirimendo asserimus spectare ad Ecclesiam causas matrimoniales cognoscere, & matrimonii constituere impedimenta, Ecclesie nomine nequeunt intelligi principes & magistratus sæculares.

6.
Nominæ
Ecclesiæ
nequeunt
intelligi
Principes, &
Magistratus
sæculares.

Consequitur assertum istud ex præcedenti, & breviter confirmatur. Enimvero quæ decernuntur auctoritate canonum, Episcoporum judicio, & Romanorum Pontificum constitutionibus, non constituuntur ab Ecclesia quatenus comprehendit principes, rectoresque reipublicæ, sed quatenus habet formam regiminis, ac potestatem a civili & sæculari distinctam. At demonstratum est ea, quæ spectant ad matrimonium, præscribi & judicari canonum, Episcoporum, Romanorumque Pontificum auctoritate. Igitur decernuntur, & judicantur a potestate Ecclesiastica, in quantum a potestate politica, & sæculari distincta est. Præterea in cap. Tuam, 2. Decret. tit. X. n. 3. Honorius hujus nominis Tertius inquit causam natalium ad forum Ecclesiasticum pertinere, causam vero suecessionis a foro sæculari discutere nullatenus posse, donec causa natalium Apostolico judicio finem acceperit. His autem verbis nonne judicium, & forum Ecclesiasticum apertissime a judicio & foro sæculari secernitur? Insuper Tridentini Canones editi sunt adversus Novatores, qui asserabant non posse jure Pontificio in gradibus consanguinitatis & affinitatis aliud statui, quam quæ scripta sunt cap. 18. Levitici, ut in lib. de Captivitate Babylon. cap. de Matr. scripsit Lutherus, & lib. IV. Institut. cap. 19. §. ult. Calvinus; effutiebantque inmerito legibus Pontificiis ne connubia inter se contrahant prohiberi consobrinis & fratruelibus, ut ad cap. 19. Matthæi commentatur Bucerus.

Sicut ergo hæretici Ecclesie nomine accipiunt ordinem, & Hierarchiam Sacerdotum; ita ordinem & Hierarchiam Sacerdotum intellexit Tridentina Synodus quando figmenta illa hæreticorum proseripsit. Demum Reges, quos n. 5. præced. prop. commemoravi, confugerunt in causis matrimonialibus ad Pontificum tribunal; quod & fecit priusquam a Catholica religione apostaret Henricus VIII. rex Angliæ, cum vellet repudiare Catharinam conjugem quondam germani fratris sui, quam rato legitimoque connubio duxerat dispensatione Julii II. & matrimonium inire cum Anna nomine Bolena, missis ad Clementem VII. Stephano Gradinero

J. C.

J. C. & Francisco Briano, ut si artificio aliquo potuissent, facultatem ineundi adulterini conjugii extorquerent. Ipsi ergo Reges noverunt optime, tribunal, in quo causæ matrimonii discutuntur, longe ab illo diversum esse, in quo ipsi jus dicunt, sententiasque pronuntiant.

7. **Obiectio 1.** Militant verò adversus assertam Ecclesie potestatem quæ sequuntur. Ecclesia non potest imutare materiam sacramentorum, quum hæc a Christo Domino determinata fuerit atque præscripta. At contractus civilis est materia sacramenti matrimonii. Igitur Ecclesia non potest contractus civiles impedimentis appositis imutare. Resp. Christum utique pro hujus sacramenti materia determinasse contractum civilem, sed minime declarasse quinam contractus legitimus sit habendus; quoniam in iis, quæ ad publicum commodum ordinantur, præter invariabilem formam, & conditionem, quam exigit jus naturæ, addi possunt lege positiva conditiones accessoriae (puta, ut contractus hac duntaxat ratione, atque ab iis, non ab aliis personis fiant) sine quibus conditionibus perniciofa potius forent, quam reipublica utilia, ideoque non conducerent ad bonum illud commune, quod præcipue lex ipsa naturalis intendit. Explicavi id paullo supra prop. 1. necnon lib. XXX. cap. 10. addamque nonnulla cap. 7. hujus libri, ubi agam de clandestinis conjugiiis. Neganda est igitur consequentia, quoniam Ecclesia pro hujus sacramenti materia non constituit rem aliquam præter contractum legitimum; sed definivit qualis contractus in præsentia, rebusque sic stantibus ratur, & legitimus debeat existimari.

8. **Obiectio 2da.** Deinde oppones: Si Ecclesia facultatem habet statuendi impedimenta matrimonii, eadem pariter inducere poterunt magistratus ac principes sæculares: quod ostenditur proximis argumentis. Principio, ut prop. 1. demonstratum est, matrimonium cum sit contractus civilis, atque ad politicam, & communem reipublicæ utilitatem referatur, subijci debet juri principum, quorum curæ politicum regimen commissum est; nec possunt hoc jure, nisi sponte ei cedant, exspoliari sanctione aliqua Ecclesiastica, quum ab imperii, & principatus auctoritate sit idem jus penitus indivisum. Deinde transactis sæculis imperatores ac principes tulerunt circa matrimonium leges plurimas, quas Ec-

clesia, non ut illegitima potestate constitutas habuit tanquam nullas & irritas, sed excepit potius, commendavit, atque executioni mandandas esse decrevit: cujusmodi sunt lex Theodosii vetans inter consobrinos connubia, quam legem laudat in Epist. 66. ad Paternum Ambrosius; atque leges aliæ imperiales prohibentes ne matrimonia inter consanguineos jungantur; de quibus legibus mentionem fecerunt in Epistola ad Himerium Tarraconensem Siricius, in litteris ad Rusticum Narbonensem magnus Leo, atque in rescriptis ad consultationes Bulgarorum Nicolaus Primus. Ad hæc in prioribus Christianæ religionis sæculis Imperatores idololatræ poterant fidelibus ditioni suæ subiectis præscribere conjugiorum impedimenta, æque ac paganis & ethnicis, cum in utroque dominio imperioque pollerent, neque ob diversam subditorum religionem amitterent proprii juris auctoritatem: ideoque frui debent jure ipso, eademque facultate Christiani principes, nequaquam ob fidem, quam profitentur atque propugnant, potestate exercenda jurisdictionis privandi. Insuper non tantum antiquis legibus Justiniani, verum etiam recentioribus Regum Galliarum declarantur irrita & nulla matrimonia a filiis familias contracta absque parentum suorum consensu, necnon ea quæ inficiis eisdem regibus contrahuntur a viris feminisque regali semine procreatis; quæ tamen omnia adversantur definitionibus sacrosanctæ Synodi Tridentinæ.

9. **Refutatur.** Huic argumento, quod non exigui momenti est, non una ratione occurrunt viri doctissimi. Permulti ab illo sese expediunt respondendo etiam principibus in impedimentis matrimonii statuendis jus esse suum; & in conjugiiis, quæ lege naturali instituta sunt in quantum spectant ad officium naturæ, subijciuntur autem dispositioni juris civilis quatenus attinent ad reipublicæ commodum, & prout cohonestantur sacramenti ratione ad normam juris Ecclesiastici sunt ineunda, suas habere partes jus naturale, suas item civile, ac suas itidem Ecclesiasticum: neque ab una lege frangi præscriptiones alterius, propterea quod leges singulæ peculiari sibi quæ propria ratione de matrimonio ipso decernunt, atque sese mutuo muniant & foveant; id vero nullatenus repugnare Tridentino Concilio, quod suum quidem jus assertum Ecclesiæ, sed proprium principibus sæcularibus non ade-

ademit. Contendunt vero hanc esse mentem S. Thomæ, qui in IV. dist. 34. quæst. un. art. 1. ad 4. scribit: *Matrimonium in quantum est in officium natura, statuitur lege natura; in quantum est sacramentum, statuitur lege divina; in quantum est officium communitatis, statuitur lege civili: Et ideo ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium illegitima.* Similia scribit doctor Angelicus lib. IV. contra Gentes cap. 78. Propugnant vero hanc sententiam Petrus Soto lect. 4. de Matrimonio, Franciscus Victoria Relect. 3. Gonet disp. art. unico §. 1. Gerbesius in Tractatu de Ecclesiæ & Principum potestate & voluntate super impedimentis Matr. Gamacheus de Matr. cap. 15. Du-Hamel lib. 2. cap. 3. & 4. Tournely Q. 7. art. 2. Le-Droint q. 6. cap. 1. alique multi, præsertim ex Doctoribus Sorbonicis. Hi nimirum inquit matrimonium simul esse contractum civilem, ac Sacramentum, nec repugnare quin principum sæcularium legibus subjiatur in quantum contractus civilis est, & solius Ecclesiæ subsit definitionibus quatenus est Sacramentum. Discrepant hi tamen doctores plurimum inter se, quoniam aliqui ajunt Christianos principes pietate & religione adactos proprio jure non uti, ut Ecclesiæ statuta vim habeant; imò & tali jure sponte cessisse, ut citata lect. 4. ait Soto: alii vero censent principes jus suum etiamnum retinere, sed illo nequaquam uti, nisi Ecclesiæ approbante, ut Tournely, alique Sorbonici; quidam denique asserto & vindicato Ecclesiastico jure, censuerunt circumspectione quadam eis necessaria, de magistratum regumque auctoritate non agere, prout fecit in erudito de Sacr. Commentar. disput. X. q. 6. cap. 1. ad 4. Gaspar Jueninus.

10.
Aliorum
opiniones,

Opinantur quidam alii, præteritis sæculis jura quidem principum circa causas matrimoniales in suo robore permanisse, at postmodum Ecclesiasticis definitionibus fuisse abrogata & extincta, eo quod Pontifices illas sibi reservaverint. Ita censet Thomas Sanchez lib. 7. de Matr. disp. 3. n. 2. cujus sententia videtur innixa momentis in præcedenti oppositione productis, ac præsertim legibus Principum circa matrimonium emanatis. Et quidem Ecclesiam posterioribus duntaxat sæculis naturam fuisse potestatem statuendi impedimenta, quæ dirimunt matrimonium, eamque potestatem dudum sibi reservasse

R. P. Berti S. Theol. Tom. VIII.

ac reservasse Christianos Romanorum Augustos, eo quod matrimonium non sacramentum tantum, sed & contractus civilis sit, affirmarunt quoque Christianus Lupus in dissertatione Proæmiali ad tertium Volumen in decreta & canones conciliorum cap. 10. & Zegerus Van-Esper p. 2. in Jus Eccles. tit. XII. cap. 1. tametsi hi duo minime scripserint, ut visum est Thomæ Sanchez, ab Ecclesiæ principibus ademptum fuisse jus pristinum: quod certe nulla ratione probari potest.

Tertia sententia est eorum, qui putant sæculares principes nullam habere absolutam potestatem circa ea, quæ pertinent ad vinculum matrimonii, & vim nexumque insolubilem contractus, nec circa impedimenta illius, nec etiam circa ea, quæ inde necessario consequuntur, cujusmodi sunt firmitas conjugii, conditio legitima, vel illegitima prolis, divortium, & quæcumque pendent a ratione contractus, vel Sacramenti; ea vero sæculari judicio relinqui, quæ accessoria & extrinseca tantum sunt, ac pertinent solummodo ad civilem societatem, cujus generis sunt causæ dotis, atque hæreditatis; quam sententiam propugnant Cardinalis Bellarminus de Matr. cap. 32. Basilius Poncius lib. VI. cap. 2. Cardinalis Gotti q. VII. dub. 1. n. 22. & JCC. quamplurimi, quos citat, & sequitur Em. Gonzalez in librum 2. Decretal. tit. X. cap. 3. Innititur vero sententia ista proximis argumentis. Primo quia contractus legitimus matrimonii apud fideles nequit separari a ratione sacramenti; de sacramentis autem judicium ferre ad solam Ecclesiam pertinet. Secundo quia etiam si matrimonium sacramentum non foret, ad conscientiam tamen spectat, ideoque ejus causæ ad pastores animarum sunt deferendæ. Tertio quoniam Christus de repudio & divortio judicium protulit, Apostolus item de conjugio inter fidelem & infidelem, & Concilia pariter ac Pontifices non semel in causis matrimonii sententiam dixere, & consequenter sententia hæc praxi totius Ecclesiæ firmatur. Atque hæc tria argumenta proponuntur, & a Kemnitii effugiis vindicantur ab Eminentissimo Bellarmino. Addit Basilius noster in confirmationem primi argumenti, quod licet contractus matrimonialis in se spectatus subjiatur juri Magistratus politici, posteaquam tamen ad rationem Sacramenti evectus est, Ecclesiæ tantummodo committitur judicandus, eo ferme pacto, quo homi-

11.
Referuntur.

Yy

nes

nes initiati sacramento Ordinis, non amplius subduntur principibus secularibus, & res qualibet Deo consecrata subtrahitur a dominio hominum laicorum. Adjiciam firmissimum argumentum ex quo Honorius III. ut supra dixi, cap. Tuam de Ord. cognit. affirmaverit causam natalium pertinere ad solum forum Ecclesiasticum, causam vero successione ad politicum, & seculare: quod utique idem est, ac sententiam hanc tertiam, prout explicatur a Basilio Pontico, lege canonica definire. Accedit demum pro hac sententia, quod si princeps statueret impedimentum dirimens matrimonium, non tantum quoad effectus civiles, puta dotis ac successione, verum etiam quoad valorem contractus, & vinculi firmitatem; sit in exemplo, si nullum irritumque redderet conjugium adolescentium initum parentibus adversantibus, quod impedimentum non approbaret Ecclesia, sicut revera non probat nuper commemoratum, atque in tali dissidio matrimonium contraheretur; ratum foret lege Ecclesiastica connubium, quod lege civili nullum esset. Et quamquam nonnulli apud Tournely pag. 246. censeant absurdum non esse, ut in uno foro firmum sit, quod nullum judicatur in altero; absurdum tamen est maximum, quoniam sacramenti hujus materia est contractus civilis & legitimus; & ideo si ratum foret sacramentum, legitimus esset quoque contractus: ac præterea si princeps matrimonium illud posset dissolvere, separare posset quos Deus & Ecclesia conjunxit; si solvere illud non posset, nulla itidem essent impedimenta dirimentia a se constituta. Quod autem Tournely ibidem ait, nihil tale pertimescendum esse ex principum Christianorum religione ac pietate, bene quidem habet, si principes omnes religiosi piique sint; quid autem, si sprete Ecclesiastica auctoritate jus suum exercerent? Tutius ergo est, inquit tertiæ hujus sententiæ patroni, jus istud politicis magistratibus dene-gare.

12.
Sententia
Auctoris.

Quamvis hæc assertio me iudice verior sit, & juri Ecclesiastico magis congruat; quibusdam tamen exceptionibus circumscribenda est, quibus positæ facillima est objectionis expositio. Ac prima exceptio est, quosunque principes, ut juris naturalis custodes, & humanarum legum ad civilem societatem pertinentium auctores, ac dominos posse illa

impedimenta statuere, quæ juri naturæ sunt consentanea, & attinent ad politicum regimen, in omnibus conjugis, quæ rationem sacramenti non habent, cujusmodi sunt matrimonia infidelium: eademque impedimenta etiam a fidelibus servanda esse, & ab Ecclesia approbanda, quum Christi religio juri naturali & civili non opponatur, sed utrumque sanctitate & caritate perficiat. Exceptio altera est, quod in conjugis fidelium, quæ sacramenti rationem habent, non debet sese immiscere secularis potestas, nisi in rebus illis accessoriis, quæ Ecclesiasticum jus non invadunt, ut sunt causæ hereditatis & dotis. Tertia exceptio est, quod leges politici magistratus & principum Christianorum, utpote divino & Ecclesiastico juri tanquam nobiliori deservientes, magna utilitate constituuntur, non in iis tantum, quæ spectant ad matrimonium, sed in aliis quoque rebus ad Dei cultum, ad Sacerdotium, & ad templum pertinentibus id ipsa Ecclesia annuente, ut facilius Ecclesiastica statuta promoveantur & vindicentur, ut demonstravi lib. XX. cap. 16. prop. 2.

Hoc, non aliud probat objectio præcedens; nam si loquamur de legibus Christianorum imperatorum, latæ fuerunt ad jura Ecclesiastica promovenda, leges ipsas imperatorias Ecclesiarum pastoribus approbantibus: si vero de Ethnicis sermo sit; & hi nullam sacramenti rationem habuerunt, & Ecclesia pro temporum conditione, & legum ipsarum æquitate, iisdem obtemperavit. Quamquam & istud notandum est, olim apud Ethnicos causas nuptiarum ad eorum pontifices pertinuisse, quos consultos fuisse circa conjugium Augusti & Livie scribit lib. 48. Dio Cassius. Hinc in Pandectis leges conjugiorum titulum præferunt de Ritu nuptiarum, qui declarant ceremoniam quandam & sanctimoniam. Adoptio item, quod nuptias imitetur, ad pontifices pertinebat, ut scribunt Tacitus lib. 1. Hist. Tullius pro domo sua, & A. Gellius lib. V. noct. Attic. cap. 19. Idem Tacitus lib. XII. Annal. adscribit temporum infelicitati, quod Senatus post Claudii cum Agrippina connubium, inter patruos fratrumque filias permiserit matrimonium. Ita nempe, quod etiam Ethnici suspiciebant in nuptiis mysterium aliquod religionis. Spectabant e contra quæstiones hereditatis ad prætorem. Vide Jacobum Gutherium de Jure vet. Pontific. lib. 2. cap. 7. five V. vol. Antiq. Ro-

13.
Declaran-
tur priores
opinionēs.

Roman. Grævii pag. 86. De Galliarum legibus contra conjugia inita sine parentum assensu, dixi cap. præced. prop. 3. Leges aliæ circa matrimonia eorum, qui procreati sunt regio sanguine, aut latæ fuerunt peculiari indulto Apostolicæ Sedis, ut inquit Vanroy tom. V. pag. 512. aut potius vim habent tantummodo quoad hæreditatem & successiorem.

14.
Objectio
solvitur.

Opp. ult. Deus in Levitico leges matrimonii constituit: nihil ergo iis addere potest Ecclesia. Resp. nego consequ. tum quia permulta in lege veteri præscripta fuerunt, quæ nullam in Evangelio vim habent: tum quia in Levitico minime Deus prohibuit, ne in posterum alia impedimenta statuerentur, prout revera statuta fuisse demonstrat quoque Seldenus in libro, quem inscripsit *Uxor hebraica*; tum denique, quia Christus contulit Ecclesiæ amplissimam potestatem, ut quæcunque ad virtutes, ad sacramenta, ad sacros ritus, & ad fidelium profectum conducere, proponeret ac stabiliret; nec minus illa valeret in spirituali regimine, quam in civili valeat mundana potestas.

15.
Dispensare
in impedi-
mentis est
potestatis
Ecclesiasti-
cæ.

PROPOSITIO IV. Dispensare in impedimentis matrimonii Ecclesiastica potestatis munus est, idque urgentibus duntaxat causis fieri debet.

Pars prima demonstratur definitione Tridentini Concilii sess. XXIV. c. 3. *Si quis dixerit eos tantum consanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Levitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere ut plures impediant & dirimant; anathema sit.* Probatum etiam ratione: quoniam necessum est, ut dispensatio fiat ab iis, quibus competit iurisdicendi potestas: atqui hæc potestas circa impedimenta matrimonii, prout supra demonstratum est, competit Ecclesiæ; igitur Ecclesiæ competit istiusmodi dispensatio.

16.
In quo, &
ad quæ im-
pedimenta
sit hæc po-
testas.

Duo tamen hic notanda sunt; primum, quod Ecclesia relaxare nequit impedimenta illa, quæ jure naturæ, & jure divino positivo constituta fuerunt, cujus generis sunt perfectum ligamen præcedentis conjugii, & impotentia; & consequenter Ecclesiæ competit auctoritas in iis impedimentis dispensandi,

quæ jure Ecclesiastico fuerunt inducta. Quare Tridentini Patres recte in præcitato canone verba illa apposuerunt, *in nonnullis illorum.* Alterum, quod adnotandum erat, id est, potestatem illam residere in Romano Pontifice, quoniam ad ipsum spectant quæcunque sunt juris Ecclesiastici, quamvis nonnulla etiam ad idem jus pertinentia, aut perantiqua consuetudine, aut ipsius Romani Pontificis permissione possint ab inferioribus Episcopis relaxari. Quamnam vero hæc sint, dixi postremo capite libri vicesimi, in quo de dispensatione universim, & de illa etiam, de qua modo agitur, pertractavi.

Altera propositionis pars demonstratur primum definitione Tridentini Concilii cit. sess. XXIV. cap. 5. de Ref. Matr. *In contrahendis matrimoniis vel nulla omnino detur dispensatio vel raro: idque ex causa & gratis concedetur. In secundo gradu numquam dispensetur, nisi inter magnos principes, & ob publicam causam.* Secundo probatur ratione producta ab eodem Sacrosancto Concilio sess. XXV. cap. 18. de Ref. propterea quod frequenter legem solvere, & absque personarum rerumque delectu petentibus indulgere, aditum unicuique aperit ad leges transgrediendas.

Causæ autem concedendæ dispensationis sunt I. Perniciosa discordia sedatio. II. Incompetentia dotis. III. Angustia loci, unde magna inveniendæ alterius uxoris oriatur difficultas. IV. Infamiae gravisque scandali periculum. V. Illustri familiae conservatio. VI. Amplissimarum divitiarum in eadem cognitione tutamen. VII. In Ecclesiam catholicam aut petentis, aut illius pro quo petitur dispensatio, meritum singulare. VIII. Aetas puellæ vicesimum quartum annum excedentis, atque hac de causa permanentis innuptæ. IX. Constitutio dotis, quam contrahendo conjugium vir dives impertiatur consanguineæ, vel affini pauperrimæ. Sed plura de his Barbosa in cap. 5. sess. 24. Tridentini Concilii, Fagnanus in cap. *Quo circa*, de Consanguinit. Zerola v. *Dispensatio* §. 1. Sanchez lib. VIII. disp. 21. Poncius lib. VIII. cap. 14. Sylvius in Quæst. 50. Suppl. alique Jurisperiti, & Theologi, qui de Matrimonio scripserunt.

17.
Causas, ob
quas con-
ceditur dis-
pensatio.